

Çeşitli Dermatolozlarda Helikobakter Piloni Prevalansı¹

HELICOBACTER PYLORI PREVALENCE IN VARIOUS DERMATOSES

Serap ÖZTÜRKAN*, Hakan YÜCEYAR**, Mustafa Turhan ŞAHİN***, Elif Ebru FİLİZ****, Murat SARUÇ*****, Ali Rıza KANDİLOĞLU*****, Ahmet Zeki ŞENGİL*****, Tamer ŞANLIDAĞ*****

* Prof.Dr., Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi Dermatoloji AD,
** Doç.Dr., Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi Gastroenteroloji AD,
*** Yrd.Doç.Dr., Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi Dermatoloji AD,
**** Uz.Dr., Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi Dermatoloji AD,
***** Uz.Dr., Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi Gastroenteroloji AD,
***** Prof.Dr., Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi Patoloji AD,
***** Doç.Dr., Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi Mikrobiyoloji ve Klinik Mikrobiyoloji AD, MANİSA

Özet

Amaç: Helikobakter pilori (HP), mikroaerofilik gram negatif bir bakteridir. Gastrit ve peptik ülser etyolojisinde ön planda rol oynar. Son zamanlarda birçok gastrointestinal sistem dışı hastalıkla ilişkisi vurgulanmakta ve yanısıra bazı dermatolojik hastalıkların alta yatan nedeni olabildiği bildirilmektedir. Bu çalışmada, ürtikerli, akne rozaseli, psoriasisli, ve vaskülitli hastalarda HP prevalansı değerlendirilerek, asemptomatik kontrol gruplarındaki oranlarla karşılaştırılmıştır.

Materyel ve Metod: Polikliniğimize Şubat 1999-Temmuz 2001 tarihleri arasında başvuran 68 akut/kronik ürtikerli, 37 psoriasisli, 12 akne rozaseli ve 6 vaskülitli olmak üzere toplam 123 hasta Gastroenteroloji Kliniği ile konsülte edilerek, gastrointestinal sisteme yönelik fizik muayeneleri yanısıra, HP seroprevalansları açısından değerlendirilmiş, seropozitif olgular endoskopik ve histopatolojik olarak HP gastriti açısından araştırılmışlardır. HP seropozitifliği 657 kişilik ve herhangi bir gastrointestinal yakınması olmayan kontrol grubuyla, histopatolojik HP pozitifliği ise, 36 gönüllüden oluşan bir diğer kontrol grubuyla karşılaştırılmıştır. Sonuçlar İstatistiksel olarak SPSS 10.0 (Statistical package for social sciences) programı ile değerlendirilmiştir.

Bulgular: 68 ürtikerli hastanın 40'ında (%58.8) HP spesifik antikor pozitif bulunurken, bunların 18'inde (%45) endoskopi de tanıyı desteklemiştir. Psoriasisli 37 hastadan 20'sinde (%54.1) HP serolojisi pozitif bulunurken, bu gruptaki hastaların 13'ünde (%65) endoskopik inceleme de pozitif bulunmuştur. Akne rozaseli 12 hastanın 9'unda (%75) HP serolojisi pozitifken, endoskopide 4 hasta (%48.88) pozitif değerlendirilmiştir. Vaskülitli 6 hastanın serolojik tetkikinde 2 hastada (%33.3) HP spesifik antikor pozitifken, bunlardan birisinde (%50) endoskopik tetkiki de tanıyı desteklemiştir. Seropozitiflik araştırılan kontrol grubundaki 657 gönüllüden 348'inde (%53) pozitiflik saptanırken, histopatolojik HP pozitifliği araştırılan 36 gönüllüden 23'ünde (%64) olumlu sonuç elde edilmiştir. Çalışmamızda ürtikerde, psoriasisde, akne rozaseli ve vaskülitte elde edilen seropozitiflikler ile kontrol grubunun %53'lük sonucu karşılaştırıldığında, ve yine aynı dermatozların histopatolojik HP pozitiflikleri kontrol grubunun %64'lük değeriyle karşılaştırıldığında, aralarındaki farklar istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Sonuç: Bu sonuçlar, HP'nin, ürtiker, psoriasis, akne rozase ve vaskülit etyolojilerinde rol oynamadığını düşündürmektedir. Öte yandan yaşla birlikte HP pozitifliğinin arttığı bilindiğinden, bu sonucu kesinleştirmek için daha geniş serilere gereksinim olduğu kanısındayız.

Anahtar Kelimeler: Helikobakter pilori, Ürtiker, Psoriasis, Akne rozase, Vaskülit

T Klin Dermatoloji 2003, 13:11-15

Summary

Purpose: Helicobacter pylori (HP) is a microaerophilic gram negative bacteria. It plays an important role in the aetiology of gastritis and peptic ulcer. Its relationship with the diseases belonging to systems other than gastrointestinal system have recently been notified. Moreover, HP has been proposed to be an aetiological agent in some dermatologic diseases. In this study, we aimed to investigate HP seroprevalence among the patients with urticaria, acne rosacea, psoriasis and vasculitis. Finally, these data were compared with that of the controls.

Materials and methods: Of 123 patients who had attended to our outpatient clinic between February 1999 and July 2001, 68 were diagnosed with urticaria, 37 were diagnosed with psoriasis, 12 were diagnosed with acne rosacea, and 6 were diagnosed with vasculitis. All of these patients went under gastrointestinal physical and serologic examination. In serologically positive patients, HP gastritis was investigated by performing endoscopic and histopathologic examinations. The serologic results of our patients were compared with the results of 657 healthy subjects, who were selected as controls. On the other hand, endoscopic findings of our patients were compared with another group of controls, including 36 healthy subjects. The results were statistically evaluated with SPSS 10.0 program (Statistical package for social sciences).

Results: Among the patients with urticaria, 40 (58.8%) of them had HP specific antibody, which was confirmed in 18 of them by endoscopic examination. Of 37 patients with psoriasis, 20 (54.1%) had HP seropositivity, and HP gastritis was detected in 13 (65%) of this last group. 9 (75%) of the 12 patients with acne rosacea had HP seropositivity, among whom 4 (48.9%) patients also had HP gastritis. Among the patients with vasculitis, 2 (33.3%) of them had HP seropositivity and only 1 (50%) of the seropositive patients had HP gastritis in endoscopic examination. When positive serologic and histopathologic results of our patients were compared with the result of controls, (53% positive serologic results and 64% positive histopathologic results), it was found that there was no statistical significance between these groups ($p>0.05$).

Conclusion: Based on these data, it can be proposed that HP do not play role in the aetiologies of urticaria, psoriasis, acne rosacea and vasculitis. Furthermore, to make this conclusion definite, studies involving large series of patients have to be performed, as it is known that HP seroprevalence increases with age.

Key Words: Helicobacter pylori, Urticaria, Psoriasis, Acne rosacea, Vasculitis

T Klin J Dermatol 2003, 13:11-15

Helikobakter pilori (HP), mikroaerofilik gram negatif bir bakteridir. Gastrit ve peptik ülser etyolojisinde ön planda rol oynar (1). Son dönemlerde birçok gastrointestinal sistem dışı hastalıkla ilişkili olabildiği bilinmekte ve bazı dermatolojik hastalıkların alta yatan nedeni olabilmektedir. Peptik ülser dışında gastrik karsinom ve lenfomalarla da ilişkisi gösterilmiştir. Olası dispepsi nedenleri yanısıra, koroner arter hastalığı, akne rozase (2), kronik ürtiker (3-5), çocuklukta gelişme geriliği (6), Sjögren sendromu ve Henoch-Schönlein purpurası (7,8) ile de birlikteliği bildirilmiştir. Çalışmamızın amacı, ürtikerli, akne rozaseli, psoriazisli ve vaskülitli hastalarda HP prevalansını değerlendirip, asemptomatik popülasyonla karşılaştırmaktır.

Gereç ve Yöntem

Şubat 1999 -Temmuz 2001 tarihleri arasında Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi Dermatoloji Polikliniği'ne başvuran 68 akut / kronik ürtikerli, 37 psoriazisli, 12 akne rozaseli ve 6 vaskülitli olmak üzere toplam 123 hastada HP seroprevalansı değerlendirilerek asemptomatik popülasyonundaki oranla karşılaştırılmıştır. Bu amaçla, Us ve Haşçelik'in çalışmasına dahil olan, herhangi bir gastroenterolojik yakınması olmayan 657 gönüllü, ilgili yazarlarla görüşülüp onayları alınarak, seropozitiflik açısından kontrol grubu olarak seçilmiştir. Daha sonra, seropozitif olgularımız endoskopik ve histopatolojik olarak HP gastriti açısından değerlendirilmiştir. Bu sonuçlar ise, yine yaş-cins uyumu olan ve endoskopik inceleme yapılan 36 gönüllüden oluşan bir başka kontrol grubu ile karşılaştırılmıştır.

Parametrelerin istatistiksel değerlendirmesi için SPSS 10.0 programında Fisher'in kesin olasılık testi kullanılmıştır.

Bulgular

Yirmiiki erkek ve 46'sı kadın olan toplam 68 ürtikerli hastanın yaş ortalaması $39,81 \pm 13,80$ bulunmuştur. HP spesifik antikoru 40 hastada (%58.8) pozitif bulunurken, bunların 18'inde (%45) endoskopi de tanıyı desteklemiştir. Ondördü erkek, 23'ü kadın toplam 37 psoriazisli hastanın yaş ortalaması $43,46 \pm 13,99$ bulunmuştur. Yirmi hastada (%54.1) HP serolojisi pozitif değerlendirilmiştir. Bu gruptaki hastaların 13'ünde (%65) endoskopik incelemede pozitiflik izlenmiştir. Beşi erkek ve 7'si kadın 12 akne rozaseli hastanın yaş ortalaması $51,92 \pm 13,33$ olarak hesaplanmıştır. Bunlardan 9'unun (%75) serolojisi pozitifken, endoskopide 4 hasta (%48.88) pozitif bulunmuştur. Yaş ortalamaları $46,83 \pm 16,52$ olan vaskülitli 6 kadın hastanın serolojik tetkikinde 2 hastada (%33.3) pozitif değerler elde edilmiştir. Bu 2 hastadan birinin (%50) endoskopik tetkiki de pozitif bulunmuştur (Tablo 1).

Çalışma gruplarımızda elde edilen sonuçları karşılaştırmak üzere iki ayrı kontrol grubu kullanılmıştır. Hp serolojisinin araştırıldığı yaşları 0-80 arasında değişen (ortalama 29 ± 5) herhangi bir gastroenterolojik yakınmaları bulunmayan 657 (331'i erkek, 326'sı kadın) gönüllüden oluşan ilk kontrol grubundan 348 (%53) kişide HP serolojisi pozitif olarak değerlendirilmiştir. Yaşları 16-63 arasında değişen (ortalama 36.3 ± 9.6) ve HP gastriti açısından endoskopi yapılan 36 (19'u erkek, 17'si kadın) gönüllünün oluşturduğu diğer kontrol grubunda ise, 23 (%64) kişide histopatolojik HP pozitifliği bulunmuştur (Tablo 1).

Tablo 2, 3, 4 ve 5'de, sırasıyla çalışma kapsamındaki ürtiker, psoriazis, akne rozase ve vaskülit hasta grupları ile kontrol gruplarının HP

Tablo 1. Hasta ve kontrol gruplarının yaş ortalamaları ve cinsiyete göre dağılımı

	N	Yaş	Y.Ort.	E	%	K	%
Ürtiker	68	12-74	39.8 ± 13.8	22	32.4	46	67.6
Psoriazis	37	13-72	43.4 ± 13.9	14	37.8	23	62.2
Akne rozase	12	30-70	51.9 ± 13.3	5	41.7	7	58.3
Vaskülit	6	16-62	46.8 ± 16.5	-	0	6	100.0
Kontrol (seroloji)	657	0-80	29 ± 5	331	50.4	326	49.6
Kontrol (histopatoloji)	36	16-63	36.3 ± 9.6	19	52.8	17	47.2

Tablo 2. Ürtikerli hastalar ve kontrol grubunda HP serolojisi ve histopatolojik HP pozitifliği

	H.pylori Ab (+)	%	% H.pylori gastriti (+)	%
Ürtiker	40 / 68	58.8		45.0
Kontrol	348 / 657	53.0	23 / 36	64.0
	(p>0.05)		(p>0.05)	

Tablo 3. Psoriasisli hastalar ve kontrol grubunda HP serolojisi ve histopatolojik HP pozitifliği

	H.pylori Ab (+)	%	H.pylori gastriti (+)	%
Psoriasis	20 / 37	54.1	13 / 20	65.0
Kontrol	348 / 657	53.0	23 / 36	64.0
	(p>0.05)		(p>0.05)	

Tablo 4. Akne rozaseli hastalar ve kontrol grubunda HP serolojisi ve histopatolojik HP pozitifliği

	H.pylori Ab (+)	%	H.pylori gastriti (+)	%
Akne rozase	9 / 12	75.0	4 / 9	48.8
Kontrol	348 / 657	53.0	23 / 36	64.0
	(p>0.05)		(p>0.05)	

Tablo 5. Vaskülitli hastalar ve kontrol grubunda HP serolojisi ve histopatolojik HP pozitifliği

	H.pylori Ab (+)	%	H.pylori gastriti (+)	%
Vaskülit	2 / 6	33.3	1 / 2	50.0
Kontrol	348 / 657	53.0	23 / 36	64.0
	(p>0.05)		(p>0.05)	

serolojileri ve histopatolojik HP pozitiflikleri belirtilmiştir. Çalışmamızın sonuçları Fisher'in kesin olasılık testi ile istatistiksel olarak değerlendirildiğinde, hasta gruplarıyla kontrol grupları arasındaki farkın anlamsız olduğu bulunmuştur (p>0.05).

Tartışma

HP, peptik ülser hastalığıyla çok sıkı ilişkili olan B tipi gastritin esas etkeni olarak kabul edilmektedir. Epidemiyolojik çalışmalar HP enfeksiyonu ile sosyoekonomik sınıf arasında korelasyon olduğunu göstermiştir. Gilboa ve ark. asemptomatik bireyler arasında yaptıkları prevalans araştırmasında %65 oranını elde etmişlerdir (9). Ülkenin gelişmişlik derecesi azaldıkça, seroprevalans artmaktadır. Ahmad ve ark.ın çalış-

masında, bu oran %92 olarak bulunmuştur (10). Us ve Haşcelik ise, yaşları 0 ile 80 arasında değişen 657 kişiden oluşan asemptomatik Türk popülasyonunda, %53'lük bir oran elde etmişlerdir (11). Bir çalışmada HP prevalansı asemptomatik çocuklar arasında %14.3 olarak bulunmuştur ve küçük yaşlarda daha seyrek olduğu sonucuna varılmıştır (12).

Son zamanlarda, gastrik HP enfeksiyonunun gastrointestinal sistem dışı rahatsızlıklara yol açtığına dair pekçok kanıt bulunmuştur. Bunlar arasında dermatolojik hastalıklardan kronik ürtiker, rozase, angioödem, sistemik skleroz, Henoch-Schönlein purpurası, Sjögren sendromu, Sweet sendromu ve atopik dermatit sayılmaktadır. HP ile

ilişkilendirilen deri hastalıkları epidemiyolojik ve morfolojik bakımdan birbirlerinden çok farklı da olsalar, çarpıcı olarak, çoğunda ortak otoimmün patogeneze şüphesi ya da vasküler patoloji tespit edilebilmektedir (13).

Kronik ürtikerde HP'ye bağlı gastrit prevalansının araştırıldığı Wedi ve ark.nın çalışmasında bu oran %47 olarak tespit edilirken, asemptomatik bireylerde %37 oranı elde edilmiştir. HP'ye yönelik 3-12 haftalık tedavi ile ürtiker %67 oranında kaybolmuştur (14). Bazı çalışmalarda HP ile ürtiker arasında herhangi bir ilişki bulunamazken (15,16), Radenhausen ve ark. kronik ürtikerde HP enfeksiyonunun sıklıkla görüldüğünü ileri sürmüşlerdir (17). Hook-Nikanne ve ark. ise, kronik ürtikerli hastalar arasında HP enfeksiyon oranının yüksek olmadığını ve HP eradikasyonunun kronik ürtikerin seyrini pek değiştirmedini bildirmişlerdir (18). Çalışmamızda, ürtikerli hastalarda elde etmiş olduğumuz %58.8'lik HP seropozitifliği, Hook-Nikanne ve ark.larının çalışmasıyla uyumlu bulunmuştur.

Bamford ve ark. (19) rozasede HP'nin rolü üzerine yaptıkları bir çalışmada, rozaseli ve HP seropozitivitesine sahip bireylerde, HP sağaltımı sonunda dermatozlarında anlamlı bir düzelme tespit edilememiştir. Öte yandan, rozase olgularında HP sıklığının normal sağlıklı bireylerdeki göre yüksek olduğunu ileri süren çalışmalar da vardır. Bu oranı, Rebora ve ark. (20) %80, Powell ve ark. (21) %95, Erel ve ark. (22) %89.4 olarak bulmuşlardır. Buna karşın, rozase olgularında HP varlığının normal popülasyondan farklı olmadığı sonucuna varılan çalışmaların sayısı da az değildir. Nitekim, Schneider ve ark. (23) bu oranı %49, Sharma ve ark. (2) %26.7, Jones ve ark. (24) %23 olarak bulmuşlardır. Ayrıca, Utaş ve ark. (25) ile Şavk ve ark. (26) da seropozitifliğin normal popülasyondakinden farklı olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Çalışmamız kapsamında rozaseli hastalarda elde etmiş olduğumuz %75'lik HP seroprevalansı, Schneider, Sharma, Jones, Utaş ve Şavk 'in ulaşmış olduğu sonuçlarla uyumlu bulunmuştur.

Son zamanlarda, HP'nin psoriasis tetikleme yeteneğine sahip mikroorganizmalardan birisi ol-

duğu ileri sürülmüştür (27). Schneider ve ark.larının çalışmasında psoriasisli 32 hastanın %47'sinde HP seropozitifliği tespit edilmiştir (28). Daudén ve ark.ları ise 84 psoriasisli hastadan oluşan grupta bu oranı %73.8 olarak bulmuşlardır (29). Psoriasisli hasta grubumuzda elde edilen ve asemptomatik popülasyonda bulunan değerle paralellik gösteren %54.1'lük seroprevalans, Schneider ve ark.larının sonuçlarıyla da uyumlu bulunmuştur. Vaskülitli hasta grubumuzda elde edilmiş olan %33.3'lük HP seroprevalansı ise, kontrol grubundaki %53'lük orandan daha düşük olarak değerlendirilmiştir. Bu sonuçlar, bu iki hastalıktaki HP seroprevalanslarının normal popülasyondakinden farklı olmadığını düşündürmekle birlikte, özellikle vaskülitlerde, gerek mevcut olgu sayımızın yeterli olmaması ve gerekse çalışmamızın hala devam etmekte olması nedeniyle, olgu sayımızdaki artışın bu konuya açıklık getireceğine inanmaktayız.

Bir ön çalışma niteliğinde olan ve halen devam etmekte olan çalışmamızda sırasıyla ürtikerde, psoriasisde, akne rozasede ve vaskülitte elde edilen %58.8, %54.1, %75 ve %33.3'lük seropozitiflik kontrol grubunun %53'lük sonucuyla karşılaştırıldığında, ve yine aynı dermatozların sırasıyla %45, %65, %48.8 ve %50 olan histopatolojik HP pozitiflikleri kontrol grubunun %64'lük değeriyle karşılaştırıldığında, HP'nin bu dermatozlarda rol oynamadığı düşünülmüştür. Öte yandan yaşla birlikte HP pozitifliğinin arttığı bilindiğinden, bu sonucu kesinleştirmek için daha geniş serilere gereksinim olduğu kanısındayız.

KAYNAKLAR

1. Rebora A, Drago F, Parodi A. May Helicobacter pylori be important for dermatologists? *Dermatology* 1995; 191: 6-8.
2. Sharma VK, Lynn A, Kaminski M, Vasudeva R, Howden CW. A study of the prevalence of helicobacter pylori infection and other markers of upper gastrointestinal tract disease in patients with rosacea. *Am J Gastroenterol* 1998; 93: 220-2.
3. Valsecchi R, Pigatto P. Chronic urticaria and helicobacter pylori. *Acta Derm Venereol* 1998; 78: 440-2.
4. Özkaya-Bayazit E, Demir K, Özgüroğlu E, Kaymakoglu S, Ozarmagan G. Helicobacter pylori eradications in patients with chronic urticaria. *Arch Dermatol* 1998; 134: 1165-6.
5. Liutu M, Kalimo K, Uksila J, Kalimo H. Etiologic aspects of chronic urticaria. *Int J Dermatol* 1998; 37: 515-9.

6. Wisniewski RM, Peura DA. Helicobacter pylori beyond peptic ulcer diseases. *Gastroenterologist* 1997; 5: 295-305.
7. Tebbe B, Geilen CC, Orfanos CE. Detection of helicobacter pylori in dermatoses. *Hautarzt* 1996; 47: 587-90.
8. Reianauer S, Megahed M, Goerz G, Ruzicka T, Borchard F, Susanto F, Reinauer H. Schönlein-Henoch purpura associated with gastric Helicobacter pylori infection. *J Am Acad Dermatol* 1995; 33: 876-9.
9. Gilboa S, Gabay G, Zamir D, Zeev A, Novis B. Helicobacter pylori infection in rural settlements (Kibbutzim) in Israel. *Int J Epidemiol* 1995; 24: 232-7.
10. Ahmad MM, Rahman M, Rumi AK. Prevalence of Helicobacter pylori in asymptomatic population: a pilot serological study in Bangladesh. *J Epidemiol* 1997; 7: 251-4.
11. Us D, Hasçelik G. Seroprevalance of Helicobacter pylori infection in an asymptomatic Turkish population. *J Infect* 1998; 37: 148-50.
12. Hardikar W, Grimwood K. Prevalence of Helicobacter pylori infection in asymptomatic children. *J Paediatr Child Health* 1995; 31: 537-41.
13. Wedi B, Kapp A. Helicobacter pylori infection and skin diseases. *J Physiol Pharmacol* 1999; 50: 753-76.
14. Wedi B, Wagner S, Werfel T, Manns MP, Kapp A. Prevalence of Helicobacter pylori-associated gastritis in chronic urticaria. *Int Arch Allergy Immunol* 1998; 116: 288-94.
15. Howden CW. No evidence for an association between H. pylori and idiopathic chronic urticaria. *Dig Dis Sci* 1999; 44: 485-6.
16. Erel F, Sener O, Erdil A, Karaayvaz M, Gur G, Caliskaner Z, Ozanguc N. Impact of Helicobacter pylori and Giardia lamblia infections on chronic urticaria. *J Investig Allergol Clin Immunol* 2000; 10: 94-7.
17. Radenhausen M, Schulzke JD, Geilen CC. Frequent presence of Helicobacter pylori infection in chronic urticaria. *Acta Derm Venereol* 2000; 80: 48-9.
18. Hook-Nikanne J, Varjonen E, Harvima RJ, Kosunen TU. Is Helicobacter pylori infection associated with chronic urticaria? *Acta Derm Venereol* 2000; 80: 425-6.
19. Bamford JT, Tilden RL, Blankush JL, Gangeness DE. Effect of treatment of Helicobacter pylori infection on rosacea. *Arch Dermatol* 1999; 135: 659-63.
20. Rebora A, Drago F, Picciotto A. Helicobacter pylori in patients with rosacea. *Am J Gastroenterol* 1994; 89: 1603-4.
21. Powell FC, Daw MA, Duguid C. Positive Helicobacter pylori serology in rosacea patients. *Irish J Med Sci* 1992; 161 (suppl): 75.
22. Erel A, Öztaş M, İlter N, Şenol E, Sultan N, Gürer MA. Akne rozaseli hastalarda Helikobakter pilori seroprevalansı. *Türkderm* 1997; 31: 67-8.
23. Schneider MA, Skinner RB Jr, Rosenberg EW. Serologic determination of Helicobacter pylori in rosacea patients and controls. *Clin Res* 1992; 40: 831A.
24. Jones M, Knable AL, White MJ, Durning SJ. Helicobacter pylori in rosacea: lack of an association. *Arch Dermatol* 1998; 134: 511.
25. Utaş S, Özbakır Ö, Turasan A, Utaş C. Helicobacter pylori eradication treatment reduces the severity of rosacea. *J Am Acad Dermatol* 1999; 40: 433-5.
26. Şavk E, Karaoğlu AÖ, Karaman G, Şendur N. Rozasea-Helicobacter pylori-Üst GİS patolojisi; Endoskopik değerlendirme. *T Klin Dermatoloji* 2001; 11: 121-5.
27. Rosenberg EW, Noah PW, Skinner RB. Microorganisms and psoriasis. *J Natl Med Assoc* 1994; 86: 305-10.
28. Schneider MA, Skinner RB, Rosenberg EW, Noah PW, Smith L, Zwarun A. Serologic determination of *Helicobacter pylori* in rosacea patients and controls. *Clin Res* 1992; 40: 831. Abstract.
29. Daudén E, Vazquez-Carrasco MA. Association of Helicobacter pylori infection with psoriasis and lichen planus: Prevalence and effect of eradication therapy. *Arch Dermatol* 2000; 136: 1275-6.

Geliş Tarihi: 05.12.2001

Yazışma Adresi: Dr. Mustafa Turhan ŞAHİN
Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi
Dermatoloji AD, MANİSA
mustafaturhan@superonline.com

¶Bu çalışma 30 Eylül - 4 Ekim 2001 tarihleri arasında Ankara'da düzenlenen XV. Prof. Dr. A. Lütfü Tat Sempozyumu'nda poster olarak sunulmuştur.